

Гапак Н.М., Бойко Я.М.

КУЛЬТУРНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА У ПРОГРАМНИХ ДОКУМЕНТАХ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ЗРІЗ

У статті розглянуто основні програмні документи Закарпатської області, які містять напрямки розвитку молодіжної та культурної політик в регіоні, в тому числі у сільських та гірських населених пунктах. Проаналізовано передбачені регіональними програмами видатки, фактичний рівень виконання програм та структуру статей витрат у даних сферах станом на 2016-2020рр., а також заплановані заходи по аналогічним програмам розвитку на 2021-2025рр.

Ключові слова: регіональна програма, молодіжна культурна політика, культура, передбачені видатки, фактичні видатки.

Постановка проблеми. Досвід як розвинених країн, так і країн з тоталітарними режимами засвідчує, що саме культурна молодіжна політика держави формує ціннісні орієнтації, зрілий світогляд, духовні підвалини та бачення своєї ролі у світі як особистості у цілих поколінь. Саме це кристалізує свідоме сприйняття (чи не сприйняття) таких цінностей, як воля, свобода, демократія у всіх їхніх проявах. (фізичне оточення молоді), так і про задоволення її культурних потреб (її духовне оточення).

Російсько-українська війна гостро оголює усі відмінності у людських цінностях, вивертаючи справжню сутність тоталітарного терористичного режиму (та тих, кого він зростив у викривленій реальності), який не має нічого спільного з поняттями, властивими вільним народам і суспільствам. Тому питання культури, в тому числі, молодіжної культури та патріотичного виховання, стає визначальним вектором розвитку держави, вкрай важливе і нагальне. І якщо населення певного регіону не має сформованої усвідомленої приналежності до певної культури, держави і т.п., то економічні питання розвитку просто вже не матимуть ніякої актуальності. Тобто теза про те, що «економіка – базис, а все інше – надбудова», в українському контексті не працює. Скоріше навпаки. Разом з тим, молодіжна культурна політика є важливою з точки зору якісного культурного дозвілля молоді

та одним із можливих факторів (але, звісно, не єдиним) утримання її від можливої зміни місця проживання. Це особливо актуально для Закарпаття – переважно сільського регіону та регіону з чотирма прикордоннями, що природно посилює трудову міжнародну міграцію молоді. **Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Як правило, можна зустріти публікації про молодіжну політику як таку в цілому та підходить до її реалізації зокрема. Цим питанням приділяли увагу науковці К. Плоский, В. Барабаш, Н. Черниш, О. Кулик, Л. Кривачук, Ю. Поліщук, М. Дідух, В. Шульга, Ю. Криворученко. У 2020р. було проведено також дослідження дозвілля і культурних потреб української молоді у Херсоні, Івано-Франківську та Хмельницькому [1]. Проте питанням саме культурної молодіжної політики приділено недостатньо уваги, а оцінка проведення такої політики в розрізі Закарпаття всесторонньо була здійснена у 2021 році. Тож матеріали, викладені у цій публікації, є частиною комплексного дослідження «Молодь у культурі, культура для молоді: потенціал закарпатських сіл», яке проводилося на базі Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – визначити рівень забезпечення культурної молодіжної політики у програмних документах розвитку Закарпатської області, в тому числі в розрізі сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Закарпатській області впродовж 2016-2025 рр. діє 10 програм у культурній сфері, 4 програми у молодіжній сфері та 2 програми мають молодіжно-культурну спрямованість (див. табл. 1-8). Аналіз їх реалізації за попередні програмні періоди вказує на недовиконання (в

© Гапак Н.М., к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», e-mail: natalia.hapak@uzhnu.edu.ua

Бойко Я.М., к.е.н., доц., доцент кафедри економіки і підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», e-mail: yaroslav.boyko@uzhnu.edu.ua

т.ч. і з різних об'єктивних причин) закладених у відповідних документах показників.

Так, Програма забезпечення розвитку освіти, культури, традицій національних меншин області на 2016-2020 роки та співпраці із закордонними українцями на період до 2020р. розроблена для забезпечення прав національних

меншин, в т.ч. і на культурний розвиток, для розвитку міжнаціональних відносин, підтримки заходів національних громад, їх потреб відповідно до основних положень Стратегії розвитку Закарпатської області. Стан виконання даної програми вказано у табл.1.

Таблиця 1

Оцінка стану виконання регіональної Програми забезпечення розвитку освіти, культури, традицій національних меншин області на 2016-2020 роки та співпраці із закордонними українцями на період до 2020р.*

№	Назва, зміст завдання, заходу	Передбачені видатки, тис. грн.	Фактичні видатки, тис. грн.	Відхилення		Структура статей витрат, % структури
				тис. грн	% викон. програми	
1	Проведення культурних, просвітницьких, спортивних, туристичних заходів, спрямованих на формування толерантності, поваги до історії, мови, традицій представників різних національностей, поповненні знань з етнографії та культури	80	74,7	-5,3	93,4	25,6
2	Організація і проведення науково-практичних конференцій, семінарів, засідань за круглим столом, робочих груп, комісій, форумів, зустрічей, святкових та інших заходів у сфері міжнаціональних відносин та захисту прав національних меншин з метою реалізації положень Рамкової конвенції про захист національних меншин, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, протоколів міждержавних комісій з питань забезпечення прав національних меншин. Оплата видатків, пов'язаних з організацією та проведенням зазначених заходів	205	161,5	-43,5	78,8	55,3
3	Забезпечення організаційно-методичної та матеріально-технічної підтримки освітньо-культурних центрів та суботньо-недільних шкіл національних меншин	20	0	-20	0	0
4	Відзначення пам'ятних дат, історичних подій, ювілеїв, урочистих подій та національних свят, які проводяться національно-культурними товариствами області	80	55,6	-24,4	69,5	19,1
	Разом	385	291,8	-93,2	75,8	100
	Кількість заходів, од.	67	79	+12	117,9	-

*Сформовано на основі Програми забезпечення розвитку освіти, культури, традицій національних меншин області на 2016-2020 роки та співпраці із закордонними українцями на період до 2020р. та звітів про її виконання

Оцінка стану виконання даної регіональної програми засвідчує, що на «забезпечення організаційно-методичної та матеріально-технічної підтримки освітньо-культурних центрів та суботньо-недільних шкіл національних меншин» хоча і було заплановано

20 тис. грн. на 5 років, проте ця стаття видатків взагалі не була профінансована. Найбільша питома вага (55,3%) у ході реалізації Програми припадає на витрати, пов'язані з організацією і проведенням різного роду семінарів, конференцій, круглих столів, робочих груп,

святкових та інших заходів з питань міжнародних відносин та захисту прав нацменшин. Тоді як найвищий рівень фінансування (93,4%) спостерігається на видатки щодо проведення культурних, просвітницьких, спортивних, туристичних заходів, задля набуття нових знань про мову, культуру, традиції інших національностей.

В цілому ж Програма за 2016-2020рр. виконана на 75,8%, тоді як кількість проведених заходів навіть перевищила запланований показник майже на 18%. Серед основної причини недовиконання даної програми вказано відсутність заявок від громадських організацій на проведення заходів відповідно до програми.

Через окрему програму здійснюється фінансування Центру культур національних меншин Закарпаття, засновником якого є Закарпатська ОДА. Він надає обласним національно-культурним товариствам, які не мають власних приміщень, у користування конференц-зал, фойє, оргтехніку, засоби зв'язку, бібліотечні фонди Центру тощо для здійснення ними статутної діяльності та проведення організаційної, культурно-масової роботи тощо. Упродовж 2016-2020 рр. у Центрі щороку здійснювали статутну діяльність 28 обласних національно-культурних товариств, які не мають власних приміщень, загалом проведено понад 350 різнопланових культурологічних та культурно-мистецьких акцій.

Таблиця 2

Оцінка стану виконання Програми Центр культур національних меншин Закарпаття на 2016-2020 рр.*

Назва завдання / Назва установи	Передбачені видатки, тис. грн.	Фактичні видатки, тис. грн.	Відхилення		Структура статей витрат, % структури
			тис.грн	% викон. програми	
Центр культур національних меншин Закарпаття	4198,2	4192,6	-5,6	99,9	100
в т.ч. ФОП	2614	2614	0	100	62,3
видатки на проведення заходів	615,7	610,1	-5,6	99,9	14,6
Кількість заходів, од.	350	350	0	100	-
Кількість учасників, осіб	3500	3500	0	100	-

*Сформовано на основі Програми Центр культур національних меншин Закарпаття на 2016-2020 рр. та звітів про її виконання

Рівень виконання даної програми є одним з найвищих серед програм молодіжного і культурного напрямків і складає 99,9%.

Зменшення ж видатків на проведення заходів пов'язане з їх онлайн-форматом під час карантинних обмежень.

Таблиця 3

Оцінка стану виконання Програми підтримки видання творів місцевих авторів, популяризації закарпатської книги та сприяння книгорозповсюдженню на 2018-2020 роки*

№	Назва, зміст завдання, заходу	Передбачені видатки, тис. грн.	Фактичні видатки, тис. грн.	Відхилення		Структура статей витрат, % структури
				тис.грн	% викон. Програми	
1	видання творів місцевих авторів	2700	2500	-200	92,6	92,9
2	Здійснення заходів, пов'язаних із проведенням та участю в щорічних обласних, всеукраїнських та міжнародних книжкових виставках	120	83,1	-36,9	69,3	3,1
3	проведення регіональних заходів щодо залучення людей до читання (презентацій книжкової продукції видавництва області, засідань за круглим столом, зустрічей з відомими письменниками області)	240	72	-168	30	2,7
4	організація діяльності експертної ради з питань видання творів закарпатських авторів	15	10	-5	66,7	0,4
5	відзначення кращих працівників видавництва, поліграфії, книгорозповсюдження	90	25,5	-64,5	28,3	0,9
	Разом	3165	2690,6	-474,4	85	100

*Сформовано на основі Програми підтримки видання творів місцевих авторів, популяризації закарпатської книги та сприяння книгорозповсюдженню на 2018-2020 роки та звітів про її виконання

Лева частина (майже 93%) витрат програми спрямована на фінансування видання творів місцевих авторів. Це також стаття з найвищим рівнем виконання – 93%. Презентації продукції книговидавництва, зустрічі з письменниками, круглі столи тощо профінансовані на 28-30% від запланованого, що пов'язано з режимом

карантину та непроведенням запланованих заходів. Загалом рівень виконання цього напрямку культурної політики складає 85%.

Основні завдання Комплексної програми збереження та використання пам'яток культурної спадщини Закарпатської області на 2016-2020 роки представлені у табл.4.

Таблиця 4

Оцінка стану виконання Комплексної програми збереження та використання пам'яток культурної спадщини Закарпатської області на 2016-2020 роки*

№	Назва, зміст завдання, заходу	Передбачені видатки, тис. грн.	Фактичні видатки за 2019 рік, тис. грн.	% викон. програми (2019 рік до 2016-2020 рр.)	Структура статей витрат, % структури
1	Виготовлення проектно-кошторисної документації	2900	112	3,9	4,3
2	Проведення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури	33000	2487,1	7,5	95,7
3	Проведення паспортизації пам'яток та створення їх електронної бази	3100	-	0	0
4	Встановлення охоронної та протипожежної сигналізації	4800	-	0	0
5	Підтримка художніх промислів	4500	-	0	0
6	Виготовлення, встановлення, ремонт та обслуговування меморіальних дошок, пам'ятних знаків, пам'ятників	4900	-	0	0
	Разом	53200	2599,1	4,9	100

*Сформовано на основі Комплексної програми збереження та використання пам'яток культурної спадщини Закарпатської області на 2016-2020 роки та звіту про її виконання за 2019 рік

Загальний обсяг затверджених необхідних фінансових ресурсів для реалізації Програми склав 53200 тис. грн. Основними об'єктами уваги даної Програми є замки та дерев'яні церкви Закарпаття.

Програма розвитку культури і мистецтва в області на 2016-2020 рр. мала на меті сприяти

створенню належних умов для задоволення культурних та інформаційних потреб населення, презентації творчих досягнень, підвищенню ролі культури в консолідації суспільства, підтримці творчих ініціатив, забезпеченню реалізації права громадян на доступ до культурних та інформаційних цінностей тощо.

Таблиця 5

Оцінка стану виконання Програми розвитку культури і мистецтва в області на 2016-2020 рр. (заг. підсумок за 2016, 2018, 2019 рр.)*

Назва, зміст завдання, заходу	План, тис. грн.	Фактичні видатки, тис. грн.	Відхилення		Структура статей витрат, %
			тис.грн	% викон. програми	
Організація та проведення культурно-мистецьких масових заходів (фестивалі, конкурси, концерти, свята, пленери, ювілеї, вечори, акції, наради, конференції, семінари, огляди, майстер-класи)	5605,87	4972,34	-633,53	88,7	39,4
Збереження і розвиток національно-культурної самобутності, народних традицій, звичаїв та обрядів. Розвиток культур нацменшин та етносів Закарпаття, транскордонного співробітництва та європейської інтеграції в галузі культури. Співфінансування дольової участі у міжнародних грантових проєктах	813,75	762,91	-50,84	93,8	6

Продовження таблиці 5

Назва, зміст завдання, заходу	План, тис. грн.	Фактичні видатки, тис. грн.	Відхилення		Структу- ра статей витрат, %
			тис.грн	% викон. програми	
Надання допомоги творчим спілкам, аматорським художнім колективам	1263	1179,91	-83,09	93,4	9,3
Розвиток бібліотечної справи: поповнення, збереження фондів, інформатизація бібліотек, популяризація літератури та читання, створення електронних ресурсів, тощо	1490,87	1312,16	-178,71	88	10,4
Забезпечення виплат обласних премій у галузі літератури і мистецтва, культури	790	488,89	-301,11	61,9	3,9
Сприяння розвитку української кінематографії. Надання фінансової підтримки для розвитку кіномережі в області та створення кінопродукції краєзнавчої тематики закарпатських авторів	220	18	-202	8,2	0,1
Забезпечення підтримки високопрофесійного мистецтва, творчої молоді	743,17	536,25	-206,92	72,2	4,2
Поліпшення матеріально-технічної бази установ культури та мистецтва області та обласного табору для обдарованих дітей, придбання сучасної техніки, обладнання, устаткування, меблів, автотранспортних засобів, музичних інструментів, сценічних костюмів для аматорських та професійних колективів тощо	1981,61	1119	-862,61	56,5	8,9
Підтримка обласних театрално-видовищних, концертних закладів, установ культури	897	793,3	-103,7	88,4	6,3
Оснащення автоматизованою системою пожежно-охоронної сигналізації установ культури та мистецтва обласного підпорядкування	700	0	-700	0	0
Розвиток музейної справи, охорона, збереження та поповнення музейних фондів, поновлення експозицій	804	698,37	-105,63	86,9	5,5
Охорона, розвиток та збереження нематеріальної культурної спадщини області. Організація запису, вивчення фольклорно-етнографічних особливостей краю, фіксація на нових носіях. Видання та придбання спеціальної літератури, інформаційних, рекламних, концертних матеріалів, CD- та відеодисків з питань культури та мистецтва	952,22	762,02	-190,2	80	6
Разом	16261,49	12643,15	-3618,34	77,7	100

* Сформовано на основі Програми розвитку культури і мистецтва в області на 2016-2020 рр. та звітів про її виконання за 2016, 2018 та 2019 роки

Слід зазначити, що в цій програмі зокрема присутні цілі та заходи, спрямовані саме на підтримку молоді у культурі. Мається на увазі підвищення кваліфікації та забезпечення галузі культури і мистецтв молодими фахівцями, а також підтримка та оздоровлення творчої молоді.

Разом з тим, достовірно оцінити виконання Програм, представлених у табл. 4-5, не видається можливим, оскільки департаментом культури Закарпатської ОДА не досліджувалися на колегіях та не виносилися на розгляд сесій ради

питання стану реалізації програмних завдань і виконання в цілому двох вищезазначених програм (Програма розвитку культури і мистецтва Закарпатської області на 2016-2020 рр. та Комплексна програма збереження та використання пам'яток культурної спадщини Закарпатської області на 2016-2020 роки), про що зазначено Департаментом моніторингу соціальних прав Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини під час дистанційного моніторингу в липні 2020 року¹.

¹Результати дистанційного моніторингу реалізації Концепції реформування системи забезпечення населення культурними послугами Департаментом культури Закарпатською обласною державною адміністрацією / офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/kulturnimi-poslugami-departmentom-kulturi-zakarpatskoju-oblasnoyu-derzhavnoyu-administracziyu/

Рівень виконання *Програми розвитку регіональної вищої освіти на 2013-2017 рр.* складає 77,6% при фінансуванні 5855,3 тис. грн. Значна кількість заходів цієї програми спрямовані на підтримку обдарованої студентської молоді через матеріальне заохочення та виплату іменних стипендій; надання пільг з оплати за навчання; проведення

виховних заходів, конкурсів, круглих столів серед студентської молоді; обмін та стажування студентів між навчальними закладами області та Євросоюзу.

Програму розвитку освіти Закарпаття на 2013-2022 рр. впродовж 2018-2020рр. загалом виконано на 94,2%.

Таблиця 6

Оцінка стану виконання окремих завдань *Програми розвитку освіти Закарпаття на 2013-2022 рр. (за 2018-2020 рр.)**

№	Назва, зміст завдання, заходу	Передбачені видатки, тис. грн.	Фактичні видатки, тис. грн.	Відхилення		Структура статей витрат, % структури
				тис.грн	% викон. програми	
<i>Завдання: Впровадити механізм стимулювання обдарованої молоді, педагогічних працівників</i>						
3	Виплата стипендій облдержадміністрації та обласної ради переможцям і призерам IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів та премій вчителям, які їх підготували, переможців III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України, щорічне відзначення випускників, які за результатами зовнішнього незалежного оцінювання отримали 200 балів з предмета	1300	1073,6	-224,6	82,5	3,6
<i>Завдання: Підтримка молоді у здобутті вищої освіти</i>						
11	Підтримка у проведенні обласних, всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій викладачів, молодих вчених та студентів, конкурсів, виховних та спортивно-масових заходів і нагородження їхніх переможців цінними подарунками й призами, сприяння діяльності студентської ради	230	92,7	-137,3	40,3	0,3
12	Надання пільг з оплати за навчання студентам, які навчаються у вищих навчальних закладах області на контрактній основі, згідно з Положенням	2200	1803,6	-396,4	82	6

**Сформовано на основі Програми розвитку освіти Закарпаття на 2013-2022 рр. та звітів про її виконання за 2018-2020 рр.*

В рамках реалізації даної Програми є завдання, спрямовані на підтримку молоді у здобутті вищої освіти, як то:

- підтримка у проведенні обласних, всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій викладачів, молодих вчених та студентів, конкурсів, виховних та спортивно-масових заходів і нагородження їхніх переможців цінними подарунками й призами, сприяння діяльності студентської ради – 0,3% від загального фінансування Програми та 40,3% від рівня виконання даної статті видатків;

- надання пільг з оплати за навчання студентам, які навчаються у вищих навчальних закладах області – 6% від загального

фінансування Програми та 82% від рівня виконання статті видатків.

До молодіжного спрямування програми можна також віднести і «впровадження механізму стимулювання обдарованої молоді, педагогічних працівників», а саме: виплата стипендій ОДА та обласної ради переможцям і призерам IV етапу учнівських олімпіад з навчальних предметів та премій вчителям, які їх підготували, переможців III етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України, щорічне відзначення випускників, які за результатами зовнішнього незалежного оцінювання отримали 200 балів з предмета – відповідно 3,6% від

загального фінансування Програми та 82,5% від рівня виконання статті видатків.

До програм молодіжного спрямування слід також віднести *Обласну програму забезпечення молоді житлом на 2013-2017рр.* та *Комплексну соціально-економічну програму забезпечення молоді, учасників АТО та внутрішньо переміщених осіб житлом у Закарпатській області на 2018-2022 роки.* Проте рівень їх виконання є одним з найнижчих серед

аналізованих молодіжних політик і складає трохи більше 30%.

Регіональна молодіжна культурна політика чи не найбільше знайшла своє втілення у *Регіональній програмі «Молодь Закарпаття»*, яка є складовою національної програми «Молодь України».

Стан реалізації програми за попередні 5 років вказано у табл.7 (курсивом виділено заходи, які мають культурне спрямування у молодіжній політиці).

Таблиця 7

Оцінка стану виконання *Регіональної програми «Молодь Закарпаття» на 2016-2020 рр.**

№	Назва, зміст завдання, заходу	Передбачені видатки, тис. грн.	Фактичні видатки, тис. грн.	Відхилення		Структура статей витрат, % структури
				тис.грн	% викон. програми	
1	<i>Відродження національно-патріотичного виховання, утвердження громадянської свідомості і активної позиції молоді</i>	4251,8	2655,9	-1595,9	62,7	63,7
1.2	<i>в т.ч. Проведення заходів з метою формування патріотичної свідомості та активної громадянської позиції молоді, виховання у молоді почуття особистої та національної гідності</i>	752,9	484,5	-268,4	64,4	11,6
1.3	<i>Проведення заходів з метою виховання у молоді толерантності до національно-культурного різноманіття, шанобливого ставлення до вкладу національних меншин у державотворчі процеси України</i>	423,4	177	-246,4	41,8	4,2
1.5	<i>Проведення заходів з метою підтримки ініціатив молоді, створення умов для її творчого і духовного розвитку, інтелектуального самовдосконалення</i>	2174,8	1612	-562,8	74,1	38,7
2	<i>Популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді</i>	1097,2	155,7	-941,5	14,2	3,7
3	<i>Набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти (розвиток неформальної освіти)</i>	1172,7	535	-562,2	45,6	12,9
4	<i>Створення умов, спрямованих на працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді)</i>	1337,4	37,3	-1300,1	2,8	0,9
5	<i>Забезпечення партнерської підтримки молоді тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб</i>	275	5	-270	1,8	0,1
6	<i>Надання підтримки інститутам громадянського суспільства</i>	1350	377,3	-972,7	27,9	9,1
6.1	<i>В т.ч. організаційна та фінансова підтримка ініціатив інститутів громадянського суспільства, робота яких спрямована на розвиток молодіжної політики, формування здорового способу життя, патріотичне виховання молоді, розвиток духовності, забезпечення зайнятості, творчого розвитку молодих людей тощо</i>	1350	377,3	-972,7	27,9	9,1

Продовження таблиці 7

№	Назва, зміст завдання, заходу	Передбачені видатки, тис. грн.	Фактичні видатки, тис. грн.	Відхилення		Структура статей витрат, % структури
				тис.грн	% викон. програми	
7	Налагодження міжрегіональних та міжнародних зв'язків, підтримка та стимулювання обдарованої молоді	487,2	367,6	-119,6	75,5	8,8
7.1	В т. ч. забезпечення участі представників ГО, органів студентського самоврядування, обдарованих і талановитих дітей, молоді у міжнар., всеукраїнських, обласних акціях, іграх, фестивалях, концертах, пленерах, конкурсах, семінарах, семінарах-тренінгах, конференціях, форумах, виставках, засіданнях за круглим столом, парламентських та громадських слуханнях	487,2	367,6	-119,6	75,5	8,8
8	Інформаційне забезпечення державної політики у молодіжній сфері	330	35	-295	10,6	0,8
	Разом	10301,3	4168,8	-6132,5	40,5	100

*Сформовано на основі Регіональної програми «Молодь Закарпаття» на 2016-2020 рр. та звітів про її виконання

Так, найбільше уваги приділено відродженню національно-патріотичного виховання, утвердженню громадянської свідомості і активної позиції молоді – 63,7% у структурі витрат програми (рівень фінансування статті видатків 62,7%). Слід зазначити, що виконання програми на 40,5% пов'язано з онлайн-формат заходів під час карантинних обмежень з мінімальною фінансовою підтримкою, тому заплановані Програмою кошти не були використані у повному обсязі. Загалом за 2016-2020 роки в рамках Регіональної програми «Молодь Закарпаття» проведено 291 захід (з 313

запланованих) державної політики у молодіжній сфері (рівень виконання проведення заходів 93%) та залучено до них 64827 осіб молоді (з 68044 осіб запланованих), що складає 95,2% запланованої залученості.

Зазначені вище регіональні політики у молодіжній і культурній сферах також затверджені на 2021 та наступні роки. Це свідчить про так звану «наступність» та послідовність органів місцевого самоврядування щодо приділення уваги цим напрямом та сталість у їх розвитку. Планові обсяги фінансування та структура видатків представлені у табл.8.

Таблиця 8

Регіональні молодіжні та культурні політики на 2021-2023 (2025)рр.

№	Назва, зміст завдання, заходу / Назва установи	Передбачене фінансування, тис. грн.	структура статей витрат, %
Програма охорони культурної спадщини Закарпатської області на 2021-2023 роки			
1	Інвентаризація об'єктів культурної спадщини	900	20
2	Створення архіву даних про об'єкти культурної спадщини	400	8,9
3	Виготовлення облікової документації на об'єкти культурної спадщини	700	15,6
4	Дослідження та промоція культурної спадщини	2500	55,5
	Разом	4500	100
Програма Центр культур національних меншин Закарпаття на 2021-2025 роки			
1	Центр культур національних меншин Закарпаття, усього	7000	100
	Разом	7000	100
Регіональна програма „Молодь Закарпаття” на 2021 –2025 роки			
I	Реалізація державної молодіжної політики	12990	40,2
1	Підвищення рівня компетентностей молоді, у тому числі громадянських	8300	25,7
2	Підвищення рівня культури волонтерства серед молоді	700	2,2
3	Активізація залучення молоді до процесів ухвалення рішень	400	1,2
4	Зміцнення соціальної згуртованості молоді	1450	4,5

Продовження таблиці 8

№	Назва, зміст завдання, заходу / Назва установи	Передбачене фінансування, тис. грн.		структура статей витрат, %
		тис. грн.	од.	
5	Надання фінансової підтримки інститутам громадянського суспільства, зокрема проведення конкурсу з визначення проєктів у молодіжній сфері та сфері національно-патріотичного виховання, розроблених інститутами громадянського суспільства	1700		5,3
6	Інформаційне забезпечення державної політики у молодіжній сфері	200		0,6
7	Відзначення молоді за особливі заслуги у розбудові області	240		0,7
II	Національно-патріотичне виховання дітей та молоді	6650		20,6
8	Духовно-моральне виховання дітей та молоді	2200		6,8
9	Виховання історичної пам'яті	450		1,4
10	Військово-патріотичне виховання	2200		6,8
11	Створення умов щодо доступності пластового, скаутського руху для дітей та молоді	1800		5,6
III	Розвиток молодіжної інфраструктури	12700		39,4
12	Розвиток мережі молодіжних центрів	12700		39,4
	Разом	32340		100
Програми підтримки видання творів місцевих авторів, популяризації закарпатської книги та сприяння книгорозповсюдженню на 2021– 2023 роки				
1	видання творів місцевих авторів	5700		95
2	проведенням та участь у щорічній обласній книжковій виставці	120		2
3	проведення регіональних заходів щодо залучення людей до читання (презентацій книжкової продукції видавництва області)	90		1,5
4	організацію діяльності експертної ради з питань видання творів закарпатських авторів	15		0,3
5	відзначення кращих працівників видавництв, поліграфії, книгорозповсюдження	75		1,2
	Разом	6000		100
Програма розвитку культури в області на 2021-2023 роки				
		Планове фін-ня / заходи		Структура витрат, %
		тис.грн	од.	
1	Створення умов для задоволення культурних потреб та надання якісних культурних послуг: - В т.ч. забезпечення модернізації матеріально-технічної бази закладів, установ культури та мистецтва області (к-сть установ); - підтримка створення багатофункціональних центрів (к-сть проєктів) - поповнення бібліотечних та музейних фондів (книги, шт.) - створення смарт-експозицій	8100 3600 300 3600 600	 7 3 3600 6	34,7 15,4 1,3 15,4 2,6
2	Сприяння культурному і духовному розвитку, піднесенню патріотизму (проведення обласних культурно-мистецьких заходів з відзначення держ.свят, пам'ятних та ювілейних дат)	2400	49	10,3
3	Презентація творчих досягнень на міжнародному, всеукраїнському та регіональних рівнях: - участь мистецьких колективів, окремих виконавців, митців у всеукраїнських, міжнародних та регіональних конкурсах, фестивалях, виставках, форумах, семінарах - Підтримка ініціатив (програм) інститутів громадянського суспільства у сфері розвитку культури та мистецтва - Підтримка проведення науково-практичних конференцій, нарад, семінарів тощо у сфері культури та мистецтва	3950 1550 1500 900	 30 30 9	17 6,7 6,4 3,9
4	Підтримка розвитку мистецтва, народних традицій, звичаїв і обрядів, збереження і розвиток національно-культурної самобутності національних меншин та етносів Закарпаття: - Підтримка проведення обласних фестивалів - Підтримка культурно-мистецьких заходів, спрямованих на зміцнення міжнаціональних та міжетнічних комунікацій	2550 600 1950	 3 33	11 2,6 8,4

Продовження таблиці 8

№	Назва, зміст завдання, заходу / Назва установи	Передбачене фінансування, тис. грн.		структура статей витрат, %
		Планове фін-ня / заходи		Структура витрат, %
		тис.грн	од.	
5	Сприяння розвитку творчого потенціалу, діяльності творчих спілок, митців, творчої молоді; охорона, розвиток і збереження нематеріальної культурної спадщини: - Проведення конкурсів із присудження обласних премій у галузі літератури і мистецтва - Підтримка заходів обласних організацій (осередків, відділень) національних творчих спілок - Підтримка проведення конкурсів, олімпіад здобувачів мистецької освіти - Запис музичних, театральних програм, CD, відеороликів тощо культурно-мистецького спрямування і нематеріальної культурної спадщини (к-сть записів)	6300		27
		1350	15	5,8
		1800	18	7,7
		750	49	3,2
		2400	9	10,3
10	Разом	23300	4037	100

Окремо слід зауважити, що у Програмі розвитку культури в області на 2021-2023 роки зазначається, що для мінімізації ризиків відчуження сільського населення вкрай важлива підтримка діяльності установ культури у сільській місцевості, забезпечення новими україномовними виданнями, комп'ютерною технікою та доступом до мережі Інтернет, особливо у населених пунктах, що мають статус гірських. Як правило, коли мова йде про ризики відчуження сільського населення, то звісно ж, що мається на увазі, насамперед, молодь, яка є більш мобільною, не прив'язаною до батьківської хати, «легкою на підйом», більш схильною та готовою до змін у житті задля сприятливого для життя та комфортного оточуючого середовища. Тобто, у цій Програмі зроблено окремий акцент на сільській місцевості та гірських населених пунктах, що передбачено Стратегією розвитку об-ласті 2021-2027. Орієнтований обсяг фінансування Програми на 2021-2023 рр. – 23,3 млн. грн.

Понад 65% фінансування Програми підтримки національних меншин та розвитку міжнаціональних відносин у Закарпатській області на 2021-2025 роки спрямовано на розвиток культури і традицій нацменшин області. Окремо слід зауважити, що обсяги

фінансування даної Програми на порядок перевищують обсяги фінансування аналогічної Програми за попередній 5-річний період.

Регіональна програма «Молодь Закарпаття» на 2021-2025рр. передбачає 60% свого фінансування зосередити на національно-патріотичному вихованню молоді та розвитку молодіжної інфраструктури – молодіжних центрів. Орієнтований обсяг фінансування Програми на 2021-2025 рр. – 32,34 млн. грн., що на 214% перевищує планові обсяги фінансування програми за аналогічний попередній період та на 676% її фактичне фінансування за 2016-2020рр.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Загалом на регіональному рівні, враховуючи і стратегічні та оперативні цілі, і завдання Регіональних стратегій розвитку, а також передбачені статті видатків програм розвитку культури та мистецтва, молодіжної сфери, можна констатувати, що питанням культурної молодіжної політики приділено певну увагу, зокрема і в сільській та гірській місцевостях, принаймні це задекларовано у відповідних документах. Проте актуальним залишається аспект дослідження дійсних культурних потреб сільської молоді та спрямування зусиль саме на їх забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дослідження дозвілля та культурних потреб молоді в Україні. Звіт аналітичного центру Cedoss. URL: <https://cedos.org.ua/researches/doslidzhennia-dozvillia-i-kulturnykh-potreb-miskoi-molodi-v-ukraini/>

REFERENCES

1. Doslidzhennia dozvillia ta kulturnykh potreb molodi v Ukraini. Zvit analitychnoho tsentru Cedoss [Research of leisure and cultural needs of youth in. Cedoss analytical center Report.]. (n.d.). Retrieved from: <https://cedos.org.ua/researches/doslidzhennia-dozvillia-i-kulturnykh-potreb-miskoi-molodi-v-ukraini/> [in Ukrainian].

Отримано 01.03.2022